

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Dispvatio XX. Quæ est vnica, in duos libros Priorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

sint determinate veræ vel falsæ quoad nos, quandoquidem non possumus scire, quanam ex illis esset determinate vera vel falsa; ratione enim huius nostræ ignorantie de illis, respectu nostri possunt dici non esse determinate veræ, nec determinate falsæ: quod si aliud intenderit, non est eius authoritati credendum in hac re.

Obiicies secundo: si hæc propositio est determinate vera, Petrus peccabit: ergo Petrus necessario peccabit. *Respondeo* negando consequentiam, quia ut illa propositio sit determinate vera, sufficit quod peccabit, siue necessario peccet siue libere.

Dices, ut illa propositio sit vera determinate, oppositum non potest fieri, & consequenter causa debet esse determinata ad obiectum eius ponendum.

Respondeo distinguendo antecedens: in sensu composito fututionis, concedo antecedens; absolute & simpliciter nego antecedens & consequentiam.

37. Obiicies tertio: si propositio illa sit determinate vera, debet eius obiectum esse determinate futurum: sed hoc est falsum: ergo. Probatur minor primò, quia non potest assignari, à quo haberet esse futurum determinate. Secundo, quia si Deus videret illud obiectum futurum, eius oppositum non posset fieri, aliàs enim scientia Dei posset falli; quandoquidem si oppositum istius fieret, scientia Dei falleretur: ergo si posset fieri, scientia Dei posset falli.

Respondeo negando minorem, ad cuius primam probationem *Respondeo* modo breuiter (nam exacta resolutio pertinet ad Theologiam & ibi tractatur) illud, à quo res habet esse futurum, esse vel causam primam se sola, vel causam primam simul cum causa secunda. Nec refert quod causa secunda non existat actu pro omni tempore, pro quo verum est dicere, quod illud sit futurum, sed sufficit, quod tum existet quando ponetur illa res in esse actualis existentie.

Ad secundam probationem Respondeo distinguendo sequelam antecedentis: eius oppositum non posset fieri simpliciter; nego antecedens: secundum quid & ex hypothese fututionis suæ ac scientiæ Dei de illa fututione, concedo antecedens. Ad probationem antecedentis dico, quod ex eo quod oppositum eius posset fieri simpliciter, nec falleretur, nec posset falli scientia Dei, sed falleretur si oppositum eius fieret; & posset falli, si posset oppositum eius fieri ex suppositione fututionis. Cuius ratio est, quod non possit falli scientia Dei, nisi obiectum aliter sit, aut possit esse quam per scientiam videtur: ita autem obiectum futurum videtur futurum per scientiam Dei, ut videat ipsum posse non esse futurum simpliciter, non vero posse non esse futurum ex hypothese fututionis, unde cum nihil sequatur ex determinata veritate propositionis de futuro contingenti, quam quod obiectum sit ita futurum, ut non possit non esse futurum ex suppositione fututionis, licet absolute possit non esse futurum, sequitur, nihil sequi contra infallibilitatem scientiæ Dei ex doctrina tradita, aut conclusione.

Obiicies quarto: ex suppositione quod Deus videat Petrum sessurum pro instanti A. absurdum esset quod non sederet pro illo instanti: ergo non est possibile ut non sedeat & consequenter tolleretur libertas pro illo instanti. Probatur consequentia prima, quia ex possibili posito in esse, non sequitur aliquid absurdum.

Respondeo negando consequentiam, & distinguo eius probationem: ex possibili posito in esse non sequitur absurdum, absolute & simpliciter, concedo; ex hypothese & secundum quid, nego: hoc est, si non fieret aliqua hypothese alicuius incompatibilis cum possibili posito in esse, ex possibili posito in esse non sequeretur aliquid absurdum, concedo: si fieret aliqua talis hypothese, nego.

Dices: ergo saltem ex hypothese quod deus videat Petrum sessurum pro instanti A. non potest non sedere, quamvis simpliciter.

Respondeo concedendo sequelam, nec hoc est vilo modo inconueniens, ut melius videbitur ex dicendis l. 2. *Physicorum*, & in Theologia.

DISPUTATIO XX,

QVÆ EST VNICA,

IN DVOS LIBROS PRIORVM.

QVATVOR libros composuit Philosophus, in quibus agit de analysi seu resolutione syllogismi ut sic, & demonstrationis in sua principia, ostendendo quænam principia requirantur ad ipsa, nihil enim aliud est resolutio syllogismi in sua principia, quam assignatio seu ostensio principiorum eius.

Primos duos vocavit de *Priori Analysis* seu resolutione, qui agunt de resolutione syllogismi, ut sic, qui est prior Demonstratione, sicut animal est prius homine. Alios duos vocavit de *Posteriori Analysis* seu resolutione, qui agunt de resolutione demonstrationis, quæ est posterior natura, quam syllogismus ut sic. Quia vero in summis maximam & præcipuam horum librorum partem explicuimus, hic pauca tractanda restant.

QVÆSTIO I.

Verum eodem actu, quo intellectus assentitur conclusioni, assentiat etiam præmissis.

2. Certum est quem posse assentiri cuilibet ex præmissis seorsim sine eo, quod assentiat conclusioni; sed & certum etiam videtur posse quem assentiri præmissis coordinatis inter se syllogistice, quin assentiat conclusioni, verbi gratia, quando aut non proponeretur expresse ipsa conclusio, aut si proponeretur non constaret de bonitate illationis; unde sequitur non eodem actu semper, quo quis assentitur præmissis, ipsum assentiri conclusioni. Sed quia, quando quis assentitur conclusioni ob præmissas actualiter propositas, dum assentitur conclusioni, assentitur etiam præmissis, difficultas est, an eodem actu quo assentitur conclusioni, assentiat etiam præmissis.

Prima sententia est eodem actu quo assentitur quis conclusioni, cum assentiri etiam præmissis ita, ut iudicet præmissas esse veras eodem actu, quo iudicat conclusionem esse veram. Hæc tribuitur *Occamo quæst. 3. Prologi, Gabrieli quæst. 8 & Durando 2. dist. 3. quæst. 13.*

Secunda sententia negat, eodem actu quem assentiri conclusioni, & præmissis. Ita *Ariminensis quæst. 3. Prol. art. 1. conclusionem 2. Aueris quæst. 2. 4. sect. 1. & alij.*

Tertia sententia docet, eodem actu, quo quis assentitur conclusioni, cum assentiri etiam præmissis, sed non eodem tamen modo; nam per illum actum assentitur conclusioni ut quod, præmissis vero ut quo: & in hoc distinguitur hæc sententia à prima sententia, quæ videtur asserere, quod eodem actu quis assentiat & conclusioni ut quod, & præmissis etiam ut quod. Hanc tenet *D. Thomas 1. 2. quæst. 8. art. 3. Vallius hic disp. 2. q. 5. Fonseca 5. Met. 1. quæst. 4. Amicus hic disp. 2. quæst. 5. qui plures alios citat.*

CONCLUSIO

3. Assensu conclusionis non assentimur actu præmissis, nec ut quo, nec ut quod, proprie loquendo. Hæc est secundæ sententiæ contra primam & tertiam.

Probatur primò experientia, quia non aduertimus nos assentiri præmissis per illum ipsum actum conclusionis. *Probatur secundò*, quia dum assentimur conclusioni propter præmissas, habemus alium actum quo assentimur præmissis: ergo non est necessarium ut assentiamur præmissis per assensum conclusionis. *Probatur tertio*, quia non videtur eodem actu posse nos affirmare & negare, opinari probabiliter, & cognoscere certo: sed id deberet fieri, si eodem actu assentiremur conclusioni & præmissis, quia una ex præmissis potest esse affirmatiua, & altera negatiua.

Assensu conclusionis non assentimur præmissis proprie loquendo, nec ut quod, nec ut quo.

& altera negativa, vna probabilis, altera certa, vt est eu-
dens: ergo non assentimur vno actu conclusioni, & præ-
missis.

Dices ex his haberi quod vno actu nequeat quis assentiri
conclusioni & præmissis *vt quod* contra primam senten-
tiam, non tamen haberi quin eodem actu possit quis assen-
tiri conclusioni *vt quod*, & præmissis *vt quo*, vt tenet ter-
tia sententia.

Contra, quia vel iudicamus præmissas veras esse per as-
sensum conclusionis, vel non iudicamus; si non iudicamus
ergo nec *vt quod* nec *vt quo* assentimur illis; si iudicamus,
ergo assentimur illis *vt quod*; nihil enim aliud est assentiri
alicui *vt quod*, quam iudicare illud esse verum vel fal-
sum.

Confirmatur hoc, quærendo quid est assentiri præmissis
vt quo? si dicas esse assentiri ipsis tamquam rationibus for-
malibus determinandi, seu mouendi intellectum ad assen-
tiendum conclusioni,

Contra quando iudico omnem hominem esse risibilem
ex eo quod iudico omnem hominem esse rationalem, &
omne rationale esse risibile, certum est quod non iudicemus
illas præmissas esse rationes formales determinandi, nos ad
assentiendum conclusioni; imo ad hoc vt id iudicemus, de-
bemus vel aliis pluribus discursibus: quamuis enim illæ
præmissæ iudicantur, veræ determinent & moueant aliquo
modo intellectum ad assensum conclusionis, tamen per
illum assensum conclusionis non iudicamus hoc.

Si dicas assentiri præmissis *vt quo*, non esse aliud
quam assensum conclusionis dicere dependere ab illis
tamquam ab illis, quæ determinant intellectum ad assen-
sum conclusionis; quamuis id concederetur, non est con-
tra conclusionem, quia sic respicere præmissas non est pro-
prie loquendo illis assentiri vlla ratione.

Confirmatur, quia non magis deberet dici intellectus as-
sentiri præmissis *vt quo*, dum assentitur conclusioni, quam
credere *vt quo* reuelationi euidenti, ob quam credit aliquod
mysterium absurdum: sed absurdum videtur dicere quod
intellectus credendo mysterium obscurum, credat vlla rati-
one reuelationi, quæ euidenter proponitur: ergo non est
dicendum quod intellectus assentiendo conclusioni ob
præmissas, assentiatur villo modo eodem actu præ-
missis.

Confirmatur secundo, quia non magis debet eodem actu
intellectus assentiri conclusioni, & præmissis, quam volun-
tas tendere in medium & finem: sed non debet voluntas
eodem actu tendere in medium & finem, aut volendo
vtrumque, aut nolendo vtrumque, aut volendo vnum, &
nolendo alterum: ergo non debet intellectus assentiri eod-
em actu conclusioni, quo assentitur præmissis. Probatur
minor, quia quando quis vult conseruare vitam, tamquam
finem, & in ordine ad hoc non vult interficere se, aut mæ-
ducare cibum venenosum aut insalubrem, per illum actum
nolendi, nec vult conseruare vitam, alias idem actus esset
volitio & nolitio, quod videtur absurdum; nec etiam non
vult conseruare vitam, vt patet, ergo, &c.

6. Et per hoc patet responsio ad obiectionem vnam, quæ
opponi solet conclusioni: non potest quis habere actum
circa medium, vt medium, quin eodem actu feratur circa
finem, vt finem; nec potest quis credere ob reuelationem,
quin eodem actu feratur in reuelationem: ergo nec potest
quis tendere in conclusionem, vt talis est, quin tendat in
præmissas.

Respondeo ex dictis posse quem tendere in medium, qua
tale, sine eo quod eodem actu velit finem, & posse quem
credere ob reuelationem, quin credat ipsi reuelationi, aut
iudicet eam esse eodem actu. Vnde negatur antecedens in
sensu, in quo possit aliquid facere contra conclusionem: &
dico in tali sensu, quia dupliciter potest electio, hoc est
actus quo volumus medium, & fides qua credimus ob reue-
lationem, tendere in finem & reuelationem; *vno modo*,
quatenus dicerent ordinem aliquem ad illa, à quo tamen
ordine non haberetur quod volitio medijs esset volitio finis,
vt actus credendi esset assensus reuelationi; & hanc ten-
dam possumus admittere in electione ad finem, & fide
ad reuelationem, & etiam consequenter in assensu conclu-

sionis ad præmissas: & fortassis doctiores nihil aliud intel-
ligunt aut volunt quam hoc, dum dicunt electionem ver-
sari circa finem, & fidem circa reuelationem, & assensu
conclusionis intellectum assentiri *vt quo* præmissis: & sic
intellecti non essent in re contra nos, sed solum in modo
loquendi, in quo tamen ipsi peiorem videntur habere
partem, quia reuera non est idem respicere præmissas quo-
modocumque, & assentiri ipsis: alias quandoquidem as-
sensus respicit intellectum; deberet quis dici per assen-
sum omnem productum ab intellectu, & respicientem
ipsum, assentiri intellectui.

7. Alio modo potest electio respicere finem, quatenus
esset volitio aut nolitio ipsius, & fides reuelationem, qua-
tenus crederetur reuelatio per ipsam, aut veller quis fi-
nem actu eodem, quo vult media. Et in hoc sensu ante-
cedens facit ad propositum, & à nobis negatur. Iuxta
hanc autem doctrinam potest claritatis gratia distingui
antecedens: non potest quis habere electionem aut fidem,
quin eodem actu feratur in finem & reuelationem, qua-
tenus actus electionis, & fidei dicit aliquam dependen-
tiam ad reuelationem & finem, concedo, quatenus volitio
illa, quæ est electio, sit volitio formalis finis, aut actu fi-
dei, quo creditur reuelatum, credatur etiam reuelatio, ne-
go antecedens. Et similiter distingo consequens: quate-
nus assensus conclusionis necessario dicat aliquem ordi-
nem ad præmissas, concedo consequentiam; quatenus
diceret talem ordinem, vt per eum intellectus assentiatur
præmissis, nego consequentiam.

8. Obiicies secundo: Possunt dari actus distinctæ speciei
circa eandem conclusionem materialiter sumptam: sed
hoc non ex alio capite, quam quod illa conclusio deduci
possit ex præmissis, & quod illi assensus dicant ordinem
ad diuersas illas præmissas: ergo assensus conclusionis
versatur circa præmissas.

Respondeo distinguendo consequens: versatur circa præ-
missas, quatenus dicit aliquem ordinem ad illas, concedo
consequentiam: quatenus dicit talem ordinem vt de-
beat dici assensus talis, quo intellectus assentitur, nego
consequentiam. Si autem quæras, qualem ordinem dicat
ad præmissas, respondebitur quæstione sequenti.

Obiicies tertio: Præmissæ sunt, quæ formaliter deter-
minant intellectum ad assensum conclusionis; ergo assen-
tienti intellectus præmissis per assensum conclusionis.

Respondeo negando consequentiam: sicut enim illo actu
quo intelligimus entia rationis, non intelligimus entia
realia, per quæ tamen determinamur, & mouemur ad illam
intellectionem, cum entia rationis non possint mouere
intellectum: ita in proposito dicendum est.

Q V Æ S T I O II.

*Quomodo dependet assensus conclusionis ab assensibus
præmissarum.*

*9. I*am diximus quæstione præcedenti assensum conclu-
sionis dependere actu ab assensu præmissarum, & id
vel ex hoc ipso certum est, quod non haberetur nisi ha-
beretur assensus præmissarum: etiamsi enim aliquis appre-
henderet tres propositiones obiectivas, ex quibus consti-
tuitur syllogismus, esse optime dispositas in modo & fi-
gura, atque adeo cognosceret certo præmissas non posse
esse veras, quin conclusio vera esset: tamen adhuc nisi iu-
dicaret præmissas esse veras, non assentiretur illarum
conclusioni, vt patet experientia; est ergo aliqua depen-
dentia, & consequenter aliquis ordo in assensu conclusio-
nis ad assensum præmissarum.

Quia vero res aliqua dependere potest actualiter ab alia
tripliciter: *primò* sic, vt quamuis dependeat hic & nunc,
non tamen tam necessario, quin naturaliter etiam possit,
vel illud ipsum, vel aliquid eiusdem rationis cum ipso esse
absque dependentia ad illud, & sic calor dependet quan-
doque à sole, quandoque ab igne, quandoque ab alijs
causis. *Alio modo* sic, vt non possit esse naturaliter absque
illa dependentia, quamuis posset supernaturaliter; & sic
intellectio supponitur communiter dependere à specie
impressa. *Tertiò* sic, vt nec supernaturaliter posset esse
absque

Dupliciter
potest ele-
ctio tende-
re in finem
& fides in
reuelatio-
nem.

Triplaciter
aliquid
potest de-
pendere
ab alio.

absque illo, & sic relatio dependet à fundamento, & secundum Thomistas actus omnis vitalis à potentia vitali.

10. *Hinc dubitari potest*, quoniam ex his modis dependeat assensus conclusionis à præmissis. Quia in re existimo dicendum quod non dependeat à præmissis formalibus tertio modo: cum enim sint actus realiter distincti, non apparet ratio tam necessaria connexionis inter illos, quin possit esse assensus conclusionis supernaturaliter absque assensibus præmissarum; Vnde difficultas est, utrum dependeat necessario connaturaliter loquendo ab assensu præmissarum: & quidem quantum ad hoc non potest esse dubium, quin, quatenus dicitur assensus conclusionis formaliter loquendo, debeat dependere ab assensu præmissarum, quia per assensum conclusionis formaliter intelligimus assensum, qui habetur ex assensu præmissarum: ergo ut sic debet esse ex præmissis, & consequenter, cum dependentia ad illas. Sed dubium est, an ille actus, qui sequitur hic & nunc ex præmissis, & propterea vocatur assensus conclusionis formaliter, possit quoad substantiam, & rationem suam specificam esse connaturaliter loquendo absque eo quod sit à præmissis, seu habeat dependentiam ab assensibus præmissarum: si potest, tum esse assensum conclusionis formaliter loquendo non erit ipsi intrinsicum, sed extrinsecum & accidentale; & non sequitur præcise ex eo quod unus actus sit ex præmissis, & alius non sit, quod distinguantur specie: si non potest, tum esse assensum conclusionis formaliter est ipsi intrinsicum, & ex eo quod unus actus sit ex præmissis, & alius non sit, sequetur quod distinguantur specie.

11. *Rursus*, quia potest aliquis actus habere dependentiam intrinsecam ab assensibus præmissarum absque eo, quod habeat dependentiam tam intrinsecam ab assensibus huius speciei, quin actus talis in specie possit esse cum dependentia ab assensibus diversæ speciei, potest ulterius dubitari, an assensus conclusionis formaliter dicat dependentiam intrinsecam ab assensibus talis speciei, ita, ut naturaliter similis assensus nequeat procedere ab assensibus diversæ rationis.

Denique, quia dependentia assensus conclusionis ab assensu præmissarum vel debet esse dependentia ab illo, tanquam à conditione sine qua non, vel tanquam ab aliqua causa; & quia non potest dependere ab illo, aut tanquam à causa finali, quia sine dubio assensus conclusionis non ordinatur ad assensum præmissarum, tanquam ad finem, sed potius è contrarium tanquam à causa materiali aut formali, cum certum sit nec assensum conclusionis subiectari in assensu præmissarum, quod necessarium esset, ut assensus præmissarum esset causa materialis eius, nec assensum præmissarum subiectari in assensu conclusionis, quod necessarium esset, ut assensus præmissarum esset causa formalis assensus conclusionis: Hinc tota difficultas reducit, an dependeat ab ipsis tanquam à causa efficiente, aut tanquam à conditione sine qua non: & quidem hæc ultima difficultas est, quæ principaliter solet in hac questione examinari, & in ea sunt plures sententiae.

12. *Prima sententia* docet, assensum conclusionis dependere à præmissis in genere: causæ efficientis concurrentis per influxum physicum simul cum intellectu ad eius productionem. Hanc tenet *Mastrius disput. 11. quæst. 3.* qui eam putat esse *Doctores quæst. 1. prol. ad secundum & alios locis*. Eam etiam sequuntur *Thomistæ* communiter testibus *Complutensibus disput. 17. quæst. 3.* qui particulariter rem explicantes dicunt præmissas concurrere ad assensum conclusionis, vel in quantum actus intellectus, quibus assentimur præmissis, producant speciem aliquam intelligibilem, quæ simul cum intellectu producit efficienter illum assensum, vel in quantum illius assensus immediate cum intellectu insistant in illum.

Secunda sententia est *Averse quæst. 25. sect. 3.* assentientis assensus præmissarum solum concurrere per modum conditionis sine qua non, eo modo quo secundum probabiliorem sententiam concurret propositio bonitatis ad amorem: & eam etiam videtur tenere *Arriaga disput. 5. sect. 5.* qui dicit eos concurrere non physice, sed quatenus illumi-

nant intellectum, ac dirigunt illum.

Tertia sententia est aliquorum in manuscriptis, quod assensus præmissarum concurrant per modum conditionis tantum, præmissæ vero obiectivæ concurrant efficienter & physice.

Quarta sententia est aliorum etiam in manuscriptis, quod tam formales præmissæ quam obiectivæ concurrant tantum per modum conditionis sine qua non.

CONCLUSIO I.

13. *Assensus conclusionis habet connaturalem dependentiam ab assensibus præmissarum, ita ut naturaliter talis esset in specie non possit esse absque præmissis formalibus*. Hæc videtur communiter supponi ab omnibus, quamvis *Arriaga disput. 15. num. 23.* dicat aliquos tenere oppositum.

Probat ab *Arriaga*, quia nisi conclusio intrinsece dependet ab assensibus præmissarum, multi essent syllogismi, in quibus non posset assignari quis actus de facto esset conclusio: sed hoc est absurdum, ergo. Probat maiorem, quia sunt aliqui syllogismi constati ex tribus propositionibus quarum una potest esse aliquando conclusio respectu aliarum duarum propositionum, & aliquando præmissa respectu unius ex illis duabus: sed quando proponuntur huiusmodi syllogismi in intellectu, non potest dici quænam propositio ex illis sit conclusio, & quænam non, nisi assensus conclusionis intrinsece dependeat à præmissis: ergo.

Contra hanc reprobationem primo facit, quod æque militat contra ipsummet: nam si ex eo quod ex tribus propositionibus propositis intellectui una possit indifferentiter esse conclusio vel præmissa, sequitur non posse cognosci, quænam sit conclusio; etiam ex eo quod una possit indifferentiter producere alteram, vel ab altera produci, non poterit cognosci quænam producatur, aut quænam producat, & consequenter non poterit cognosci quænam sit conclusio: sed secundum *Arriagam* si una sit indifferens, ut sit conclusio, & præmissa, erit indifferens ut producatur & producat: ergo secundum ipsum non poterit cognosci quænam sit conclusio.

Confirmatur hoc, quia aut illæ tres propositiones sunt indifferentes ex se ad hoc, ut habeatur actus conclusionis circa unam ac alteram, aut non sunt, sed sunt determinatæ, ut habeatur actus conclusionis circa unam: si secundum dicatur, tunc tota probatio *Arriagæ*, quæ procedit ex illa indifferentia, si verò dicatur primum, ergo ut determinetur intellectus ad assentiendum uni per modum conclusionis, debet aliquid aliud accedere: sed illud aliud potest sufficere ad determinandum intellectum tam bene in sententia aduersariorum, quam in sententia *Arriagæ* ergo.

16. *Contra secundam*, quia quamvis ex hoc discursu *Arriagæ* haberetur, quod conclusio deberet causari ab assensu præmissarum, non sequeretur præcise ex hoc, quod assensus qui est conclusionis, esset essentialiter assensus conclusionis, ut conclusio est; quia quamvis hic & nunc procederet ab illis præmissis, non sequeretur, quin posset produci assensus talis rationis essentialis absque illis: sicut calor, licet hic & nunc producatur ab igne, potest tamen produci calor eiusdem speciei ab alia causa absque concursu ignis.

Probat ergo aliter conclusio, quia experientia potest unusquisque in se animadvertere, quod non eodem modo fertur in propositionem obiectivam, quando determinatur ad assentiendum ipsi ex præmissis, & quando aliunde determinatur absque assensu præmissarum: ergo signum est quod ille assensus, qui habetur virtute præmissarum formalium, sit distinctæ rationis ab illo, qui haberetur naturaliter absque concursu earum. Confirmatur hoc amplius per dicenda conclusione sequenti.

17. *Probari posset ulterius* ex doctrina *Arriagæ* num. 27. quia si conclusio non haberet ex se rationem aliquam particularem, ob quam exigeret à præmissis provenire, non posset colligi quod dependet physice ab illis principiis, ergo saltem in sententia eorum, qui admittunt huiusmodi dependentiam physicam, debet admitti dependentiam

Assensus conclusionis habet intrinsecam dependentiam connaturalem ab assensibus præmissarum.

Assensus conclusio nis potest naturaliter esse absque assensu præmissarum.

intrinsicæ, & non accidentalis. Probatur antecedens, quia si non haberet ordinem intrinsicum, ratione cuius exigeret provenire à præmissis, posset ab aliis causis provenire: ergo non posset cognosci, quod proveniret à præmissis.

Hæc probatio nihil valet; nam sicut potest hic & nunc cognosci quod calor proveniat ab igne, licet possit provenire aliunde, ita posset assensus conclusionis provenire hic & nunc à præmissis, quamvis ex aliis etiam causis produci posset; unde in forma nego antecedens cum consequentia suæ probationis.

Et si quæras unde possit colligi quod proveniret à præmissis. Respondeo, ex eo quod non sit alia aliqua causa tum præsens, à qua proveniat, & quod debeat provenire ab aliqua causa; qui est etiam discursus, quo mediante potest colligi, quod calor proveniat hic & nunc ab igne.

CONCLUSIO II.

Assensus
conclusionis
dependet
ab assensu
præmissarum
in particulari.

18. *Assensus conclusionis non solum dependet à præmissis ita, ut non possit esse naturaliter absque aliquibus præmissis formalibus, sed etiam dependet intrinsicè à talibus præmissis formalibus in particulari, ita ut non possit esse naturaliter ab aliis præmissis formalibus diversæ speciei.*

Hæc etiam est communis, & probatur, quia aliàs assensus conclusionis, deductæ ex præmissis obiectivis probabiliter cognitis, posset provenire ex iisdem præmissis scientificè cognitis, & è contra assensus conclusionis, deductæ ex præmissis certo cognitis, posset provenire ex præmissis probabiliter tantum cognitis: sed hoc est absurdum, quia sequeretur quod esset assensus certus & incertus; certus quidem, quia procederet ex præmissis certo cognitis; incertus autem, quia procederet ex præmissis cognitis cognitione tantum probabilis: ergo. Probatur maior, quia nihil impedit nisi quod assensus præmissarum sint diversæ speciei: ergo si non dependeret per se connaturaliter assensus conclusionis ab assensibus determinatis talis speciei, maior esset vera.

19. *Confirmari posset hoc, quia aliàs scientia à priori, & scientia à posteriori de eadem conclusione obiectiva essent eiusdem speciei, & scientia physica ac metaphysica, quia non apparet ratio distinctionis earum, nisi quod præmissæ formales sint diversæ speciei. Sed hæc confirmatio se sola non sufficeret, quia facile posset negari sequela cum sua probatione.*

Ratio autem, unde colligeretur distinctio istarum scientiarum, esset quia dicerent ordinem per se ad diversas præmissas obiectivas; unde quamvis ex hoc etiam sequatur quod dicant ordinem ad diversas præmissas formales; tamen posset dici quod hoc esset per accidens in ordine ad distinctionem istarum scientiarum, quæ distinguerentur eodem modo, quamvis per impossibile istæ præmissæ formales non essent diversæ speciei.

Melius confirmari potest conclusio experientia, qua constat nobis non eodem modo nos ferri in conclusionem obiectivam, quando deducimur in eius cognitionem per præmissas formales huius, & illius speciei.

CONCLUSIO III.

Vnde colligatur
intrinsicæ
dependen-
tia conclu-
sionis à
præmissis
formali-
bus.

20. *Licet non possit cognosci ista dependentia intrinsicæ, quæ est in actu conclusionis ad præmissas formales per hoc præcisè, quod causarent physice & effectivè conclusionem; potest tamen cognosci per hoc, quod & causent illam effectivè, & non possit causari connaturaliter loquendo absque præmissis, neque ab aliis præmissis, quam huius rationis. Hæc etiam debet esse in se communis.*

Probatur prima pars, quia aliquid potest causare physice aliud, quod non habet huiusmodi dependentiam intrinsicam ab illo, ut patet de igne respectu caloris: ergo non potest ex causatione physica præcisè colligi quod sit talis dependentia.

Probatur secunda pars, quia eo ipso quo aliquid non potest produci ab alio quam ab homine, v. g. sequitur quod dicat dependentiam particularem actualem ad hominem, quoties datur, sine qua esse non posset connaturaliter; & hinc quoties videmus aliquos effectus ex natura sua intrinsicè determinate sibi causas distinctæ speciei,

colligimus illos esse diversæ speciei.

CONCLUSIO IV.

21. *Præmissæ formales concurrunt efficienter ad productionem conclusionis, & non mediante aliqua specie, sed immediate. Hæc est iuxta primam sententiam ex præmissis contra secundam.*

Probatur secunda pars, quia superflue requireretur species vlla producta per illas præmissas formales ad productionem conclusionis: quia enim ratione possent concurrere ad productionem illius speciei immediate, possent etiam ad productionem conclusionis.

Probatur ergo prima pars, in qua sola est principalis difficultas, quia ipsamet præmissæ obiectivæ, & conclusio obiectiva cum speciebus quibuscumque ab iis productis, & apprehensione, ac etiam iudicio necessariæ connexionis, quam habet veritas conclusionis cum præmissis, non sufficiunt ad determinandum intellectum ad cognitionem conclusionis: ergo aliquid aliud requiritur ad concurrendum physice cum intellectu; sed nihil præter assensus præmissarum, quibus positis necessariò sequitur ille assensus conclusionis: ergo assensus præmissarum concurrunt physice cum intellectu. Probatur antecedens, quia experientia constat quod, positis iis omnibus absque assensibus præmissarum, non sequitur assensus conclusionis.

Responderi posset negando consequentiam, quia licet sequatur, quod aliquid aliud requiratur, non tamen ut concurrat physice; quia posset requiri tanquam conditio sine qua non, sicut requiritur cognitio ad amorem.

Sed contra primo, quia ad diversitatem specificam assensus præmissarum sequitur diversitas specifica in assensibus conclusionum, etiam si conclusiones obiectivæ, & præmissæ obiectivæ sint eiusdem speciei: ergo assensus illi non sunt conditiones sine quibus non respectu conclusionum formalium. Probatur consequentia, quia ad varietatem specificam conditionis sine qua non præcisè, non sequitur diversitas specifica in effectu sequente, ut patet à priori, quia non potest bene concipi quomodo id fieri possit; & à posteriori, tum quia de facto ex maiori, vel minori applicatione calidi ad passum non sequitur effectus productus ex illo esse diversæ speciei; tum, & magis directe ad propositum, quia actus misericordiae sequens ad iudiciū probabile huius speciei de bonitate misericordiae; non distinguitur specie ab actu sequente ad aliud iudiciū probabile, aut certum, etiam distinctæ speciei, si cetera sint eiusdem rationis, ut omnes tenent: ergo varietas conditionis sine qua non, & præsertim si sit talis conditio, qualis est iudiciū intellectus, non variat sequentes effectus.

23. *Nec refert, quod amor proveniens à charitate in via sit distinctæ rationis ab amore proveniente ab ipsa in patria, quamvis charitas habitualis, & voluntas sint eiusdem rationis utrobique, quandoquidem hæc varietas non oritur ex varietate propositionis obiecti utrobique, aliàs amor, quo amaret quis Deum cognitum per fidem naturalem, esset distinctæ speciei ab amore quo amaretur, ut cognitus per scientiam aut opinionem naturalem, contra omnes: sed oritur ex eo quod cum illa varietate propositionis formalis sit etiam varietas ex parte obiecti: nam Deus in se secundum rationem particularem distincte proponitur in patria, & non proponitur sic in via, sed secundum conceptum abstractivum & confusum; unde ex parte obiecti est diversitas sufficiens, ratione cuius possent causari amores isti diversi: sed quando per diversas cognitiones idem ipsum obiectum secundum eandem rationem cognoscitur, ut contingit in casu nostro, & præsertim per cognitiones eiusdem ordinis, profecto ex varietate cognitionis non deberet argui varietas in effectu, si solum se haberent per modum conditionis sine qua non.*

24. *Probatur posset hæc pars aliter, quia præmissæ formales substituantur loco speciei impressæ determinantis intellectum ad assentiendum conclusioni: sed illa species determinat intellectum efficienter: ergo & præmissæ formales suppleant locum eius. Propter hoc argumentum concedit*

Præmissæ
formales
concurrunt
efficienter
ad assensum
conclusionis
immediate
sine specie.

concedit *Arriaga* num. 61. dum intellectus assentitur præmissis, interuenire speciem aliquam conclusionis, quæ effectiue ad eam concurrat, & deinde contra hoc obicit nouam, vt ipse ait, & grauem difficultatem, quia posset fieri, quod non haberet quis speciem conclusionis, vt si numquam ante cognosceretur veritas conclusionis: in tali casu præmissæ concurrerēt efficienter, quia nihil aliud esset, quod suppleret defectū istius speciei.

Et si dicatur, quod si tum præmissæ producerent speciem conclusionis, quæ concurrere posset effectiue, & que posset dici, quod sicut concurrerent ad speciem conclusionis, concurrerent ad ipsammet conclusionem.

Ad hoc respondet Arriaga, quod in tali casu species ipsarum præmissarum formalium concurrunt, non verò ipsamet præmissæ, quia actibus intellectus non tribuitur ista virtus, vt vna alteram possit producere.

25. *Sed certe nec hac probatio, nec doctrina Arriagæ* vlllo modo placent, non quidem probatio, quia falsa est absolute maior, non etiam doctrina *Arriagæ* primo, quia si intelligit vllā speciem conclusionis interuenire præter species, quæ deseruiunt ad simplicem apprehensionem conclusionis obiectiue, omnino falsum est, quia gratis & superflue assereretur talis species, nec potest assignari à qua causa produceretur, nam quæcumque causa ipsam produceret, posset æque bene producere ipsammet conclusionem formalem. Si autem intelligat interuenire debere illam speciem quæ requiritur ad simplicem apprehensionem conclusionis, male supponit eam vllum, in quo illa non sit, impossibile enim est absque illa haberi iudicium de conclusione, saltem naturaliter.

Secundo, quia male asserit, quando primo producit assensus conclusionis, ad eam concurrere species præmissarum formalium; nam multo melius adscriberetur illa productio ipsimet præmissis formalibus, si non sufficeret concursus ipsorum per modum conditionis sine qua non, quod si diceretur sufficere huiusmodi concursus in præmissis formalibus, ipsamet præmissæ obiectiue & conclusio obiectiua posset sufficere cum intellectu, tanquam causa effectiua adæquata ad producendum efficienter assensum conclusionis, supposita illa conditione sine qua non, & gratissime requireretur concursus vllius alterius speciei.

Confirmatur conclusio, quia maiorem videtur habere causalitatem assensus præmissarum circa conclusionem, quam prima apprehensio circa iudicium, vt fatetur ipsamet *Auerſa*, & patet ex eo quod assensus hic infertur illatiue, & quasi per impulsum quandam ex assensu præmissarum, quod non est verum de iudicio respectu apprehensionis: sed apprehensio habet rationem conditionis sine qua non respectu iudicii; ergo assensus præmissarum habet plusquam rationem talis conditionis, & consequenter habet concursum effectiuum.

26. *Obicitur primo*. Propositio intellectus tam necessario requiritur ad actum voluntatis, & simplex apprehensio ad iudicium, quam assensus præmissarum requiritur ad assensum conclusionis, & tamē illa propositio non habet aliam causalitatem, quam conditionis sine qua non respectu actus voluntatis, sicut nec apprehensio respectu iudicii; ergo idem dicendum de assensu præmissarum respectu assensus conclusionis.

Confirmatur, quia vnus actus intellectus non debet habere virtutem productiuam alterius.

Respondeo negando consequentiam, quia exigentia actus intellectus ad actum voluntatis est solummodo per modum applicationis obiecti ad voluntatem, & consequenter sufficit vt dicatur conditio sine qua non; & idem est de apprehensione respectu iudicii, nec est vlla ratio particularis, ob quam dicatur concurrere efficienter; non est autem ita de assensibus præmissarum respectu conclusionis, vt patet ex dictis.

Ad confirmationem obiectionis nego antecedens, tam facile quam asseritur.

27. *Obicitur secundo*: Potest haberi assensus conclusionis, quando actu non sunt propositæ præmissæ, & quando consequenter non habetur actu assensus præmissarum,

vt quando quis recordatur se probauisse aliquam conclusionem bono discursu, & obliuiscitur discursus: et ergo assensus formalis præmissarum non concurrat effectiue ad assensum conclusionis. Probatur consequentia, quia illa causa, quæ sufficit ad assensum conclusionis, quando præmissæ non proponuntur, sufficit etiam quando proponuntur, & consequenter superfluit concursus præmissarum.

Hæc obiectio æque militat contra aduersarios ac contra nos. *Respondeo* autem primò negando consequentiam, quia illa causa, quæ sufficit ad assensum conclusionis, tum non habetur quando adsunt præmissæ actu propositæ: illa enim causa, quæ sufficit tum cum intellectu, non est ipsa conclusio apprehensa, nec conclusio apprehensa simul cum præmissis, sed vltèrius requiritur memoria discursus præteriti in confuso; memoria autē illa non habetur, quando actu proponitur ipsamet discursus, vt patet. Quod si etiam tum haberetur illa causa nõ deberet concurrere, quia solū habet concurrere, quando absunt illæ præmissæ, quarum defectū supplet, vnde non debet concurrere, quando actu habentur.

28. *Respondeo secundo* negando haberi assensum conclusionis in absentia præmissarum eiusdem rationis cum illo, qui habetur iisdem propositis, quidquid dicat alij. Moueor ad hoc negandū, quia vnus assensus dependet actualiter à memoria alicuius discursus in confuso, & est assensus in se etiam minus clarus quam alter assensus, & minus certus; alter autem assensus dependet ab actuali discursu determinato, & est magis clarus & certus, vnde facilius posset quis dubitare de veritate assensus habiti per memoriam, quam assensus habiti per actualem discursum; id quod de assensu demonstratiuo videtur euidenter, de quo non potest quis dubitare quando præmissæ actu proponuntur: sed quando quis assentiretur eidem conclusioni propter memoriam tantum confusam, qua recordaretur se habuisse aliquando discursum demonstratiuum, posset dubitare de veritate eius, dubitando scilicet de infallibilitate memoria.

29. *Confirmatur hoc*, quia quando quis assentitur conclusioni propter discursus distinctæ rationis, & diuersa media, habet assensus distinctæ rationis, & ipsamet per reflexionem potest aduertere illam diuersitatem; sed quando postea assentiretur eidem conclusioni ob memoriam alicuius discursus ante habiti, & confuse cogniti, non posset aduertere, an actus, quem haberet, conueniret potius cum vno quam cum altero ex assensibus illis pluribus habitis antea; nec etiam esset vlla ratio, cur assensum vnum haberet prius, quam alterum: ergo potius dicendum est, quod neutrum haberet, sed alium actum distinctæ rationis.

Et si quæras, quid determinat effectiue intellectū ad assensum conclusionis, quando præmissæ actu non proponuntur. *Respondeo* speciem impressam ipsiusmet assensus ante habiti, & aliquando quidem hanc solam, & aliquando simul cum hac concurrere speciem, qua recordamur nos aliquando deduxisse illam conclusionem ex aliquibus præmissis. Itaque quando recordamur nos assensisse certo vel probabiliter conclusioni, & non recordamur an ad hoc deducebamur per præmissas, nec ne, tum species ipsiusmet assensus ante habiti sufficit ad determinandum nos ad assentiendum iterum eidem conclusioni. Quando vero recordamur nos assensisse illi conclusioni propter aliquas præmissas, tum species assensus conclusionis & præmissarum in confuso cognitarum nos determinant.

CONCLUSIO V.

30. *Non sufficit apprehensio præmissarum obiectiuarum* Requiruntur ad assensum conclusionis, ac etiam assensus præmissarum obiectiuarum ad determinandum intellectum ad assensum conclusionis, nisi iudicium de connexionem sillogismi sit optime constructum.

Hæc patet, quia vltèrius requiritur iudiciū de necessaria connexionem veritatis conclusionis cum veritate præmissarum; quod iudiciū non semper causatur ex assensibus præmissarum & apprehensione earū ac conclusionis.

A a

Magis dependet assensus conclusionis à præmissis, quam iudicium ab apprehensione.

Non habetur talis assensus sine præmissis, quæ habentur cum illis.

vt patet manifeste in syllogismis factis in aliis modis præter quatuor primos modos primæ figuræ, nam eorum consequentia non est tam euidentis, quin requirat probationem per reductionem eorum ad quatuor illos primos modos, aut per reductionem ad impossibile: & hoc ipsum videtur intendi per eos auctores, qui exigunt ad assentiendum conclusioni præter assensum præmissarum iudicium de bonitate consequentiæ: nam hoc iudicium videtur esse iudicium de necessaria connexione veritatis conclusionis cum veritate præmissarum: quod si aliud volunt, omnino falluntur.

Quid determinat ad iudicium de bonitate consequentiæ.

31. *Et si quæras*, à quo causetur hoc iudicium. *Respondeo* aliquando illud causari ab ipsomet syllogismo obiectiuo apprehenso, quando scilicet est syllogismus perfectus ac clarus, hoc est factus in quocumque ex quatuor primis modis primæ figuræ, aliquando verò causatur per illum discursum, quo cognoscitur syllogismus obiectiuus posse reduci ad illos syllogismos primæ figuræ; aliquando denique per illum discursum, quo cognoscitur, quod si negaretur consequentia, reduci posset eam negans ad impossibile.

Si quæras rursum, an hoc iudicium concurrat effectiue ad assensum cōclusionis. *Respondeo* affirmatiue propter easdem rationes, propter quas idem dixi de iudicio præmissarum, quæ de hoc æqualiter concludunt.

CONCLUSIO VI.

32. *Præter has dependentias conclusio formalis, seu assensus conclusionis obiectiuæ nullam habet dependentiam a præmissis.* Hæc est conformis primæ sententiæ supra relatæ, quæ non specificat aliam dependentiam conclusionis à præmissis, quam dependentiam in genere causæ efficientis.

Probatur autem breuiter, quia positis his dependentiis solis habebit actus perfectissime rationem conclusionis formalis, & eo non posito non haberet talem rationem, nec est vlla necessitas aut indicium vllius alterius dependentiæ: ergo.

Et hinc patet manifeste, primò assensum conclusionis non dependere immediate à præmissis obiectiuis, nec vlla ratione, nisi quatenus illæ requiruntur ad cauendam iudicia de præmissis, & necessaria connexionem veritatis conclusionis cum veritate istarum præmissarum. *Patet secundo*, per actum conclusionis non ferri nos in ipsas præmissas obiectiuas, aut formales formaliter, & explicite, quia ex his dependentiis non sequitur quod ita feramur, nec ex experientia ipsiusmet actus conclusionis, aut ex vlla alia ratione id colligitur; ergo frustra ac gratis id asseritur: & per hoc confirmatur resolutio nostra in præcedenti conclusione.

33. *Obiicies*: sicut per actum electionis ferimur non solum in media, sed in finē, ita per assensum conclusionis non solum tendimus in conclusionē, sed in præmissas: sed non solum ferimur in finem per electionē quatenus electio causatur physice à fine aut intentione ipsius, sed alia ratione particulari: ergo similiter dicendum de conclusione, & cōsequenter est alia dependentia cōclusionis ad præmissas præter dependentiā effectiuā.

Confirmatur: quamuis Deus se solo produceret cum intellectu assensu conclusionis, adhuc per eū tenderemus actu in præmissas, alias non esset conclusio: ergo habet aliū ordinem ac dependentiā ad præmissas præter illum, quem dicit ad illas, vt ad causas efficientes.

Confirmatur secundo, quia in discursu aliquid in mente correspondet particulæ illatiuæ, ergo, & illud in nobis experimur: sed illud nō potest esse dependentia ad præmissas, vt ad causas effectiuas, quia non expectimur illā dependentiam, sed eam colligimus per discursū, si tamen detur vlla ratio; ergo aliqua alia dependentia & ordo est in assensu cōclusionis præter dependentiā illā effectiuā.

34. *Respondeo* primò forte minorem esse fallam, quia fortassis solū volumus directe ipsa media per illū actū, & licet dicamur etiam tendere in finē, per hoc tamē nihil aliud denotatur, nisi quod nō vellemus media, nisi tenderemus in finē per alium actum determinantē voluntatem ad illā electionem. Quod si experientia aliqua

constet oppositū de electione, nimirum quod actu per illum ordinem media ad finē ita, vt respiciat actu finē etiam, tum *Respondeo* secundo negando maiorem, quia certe talis experientia non est de assensu cōclusionis, imo potius opposita, vt facile quis in seipso animaduertat, si reflectat supra illū actū, quo assentitur conclusioni. Quid autem reuera dicendum sit de dependentia electionis à fine, dicitur in libris de Anima disput. de Voluntate.

Ad primam confirmationem Respondeo negando antecedens, ad cuius probationem dico esse quæstionem de nomine, an tum vocandus esset ille actus conclusio, necne; nam si per conclusionē intelligatur actus causatus actualiter per influxum præmissarum, non erit actu conclusio, nec necessarium est quod sit actu conclusio; si autem intelligatur per conclusionem actus ille, qui connaturaliter exigit à præmissis produci, & sine quibus naturaliter produci nequit, erit conclusio, etiam in tali casu: quid autem intelligendum sit per conclusionem, est mera quæstio de nomine.

Ad secundam confirmationem Respondeo, illud quod correspondet particulæ, ergo, esse necessariam connexionem, quæ proponitur inter veritates præmissarum, & veritatem conclusionis obiectiuæ, quam connexionem iudicamus esse inter illa, quoties assentimur conclusioni, & cōsequenter experimur nos illam cernere; vnde in forma *Respondeo* negando consequentiam, quia illud, quod significatur per ly ergo, non reperitur in ipsamet conclusione formali, seu assensu conclusionis obiectiuæ, sed potius est aliquid prærequisitum ad illum assensum habendum, connaturaliter loquendo.

39. *Obiicies secundo*: Assensus præmissarū dicit alium ordinem ad præmissas obiectiuas earumque species, quam dependentiæ in genere causæ efficientis; & idem est de assensu conclusionis respectu ipsiusmet conclusionis obiectiuæ: ergo idem est dicendum de assensu conclusionis respectu præmissarum vel formalium, vel obiectiuarum, vel vtrarumque. Probatur antecedens, quia quamuis actu non causarentur assensus præmissarum à præmissis obiectiuis, nec assensus conclusionis ab ipsa conclusione, adhuc actualiter respicerent illa.

Respondeo negando consequentiā, & ratio disparitatis est, quod per assensum præmissarū formaliter respectu intellectus in ipsas præmissas obiectiuas, & ex natura sua intrinseca habeat ille assensus declarare naturam istarū præmissarū, vnde dicit huiusmodi ordinē actualē manifestatiui ad ipsas, & idē est de assensu cōclusionis respectu ipsius conclusionis; sed assensus cōclusionis non tendit ex natura sua formali actualiter in præmissas vllas declarando illas aut determinando intellectum formaliter ad ipsarum considerationem.

Ex quibus vltius patet rationē cōclusionis formaliter haberi, vel à sola exigentia dependendi in genere causæ efficientis à præmissis formalibus, & iudicio de necessaria connexionem veritatis conclusionis cū veritatibus præmissarum; vel certe ab illa exigentia & etiā à dependentia actuali superaddita ipsi. Cuius oppositum videtur docere *Arriaga disput. 15. sect. 4. subsecutione prima*, ad cuius fundamenta per iam dicta patet responsio.

QVÆSTIO III.

Virum positis præmissis necessitetur intellectus ad assentiendum conclusioni.

36. *S*uppono ex summis syllogismū esse orationē, in qua quibuscūq; positis aliud ex his, quæ posita sūt, necessario sequitur, eo quod hæc sūt id est esse orationē, in qua duæ propositiones ita inter se disponuntur, vt alia propositio ex iis necessario sequatur: quæ duæ propositiones sic dispositæ vocantur *præmissæ*, tertia vero, quæ ex iis sequitur, vocatur *conclusio*. Itaq; cōtrouertitur vtrum intellectus assētiens præmissis sic dispositis, & apprehendens conclusionē, ac iudicās præmissas esse rite dispositas in modo & figura, necessitetur ad assentiendum cōclusioni, & hoc nō solū necessitate specificationis, sed etiā exercitii. Voco autē *necessitatē specificationis* illā, quæ necessitaretur ad producendum assensū circa conclusi-

Quid necessitate specificationis.

cōclusionem casu, quo vilo modo haberet actum circa illam, quamvis non necessitaretur ad producendum vllum actum circa illam. *Necessitatem exercitij* voco illam, qua necessitaretur ad eliciendum aliquem actum circa conclusionem illam. Necessitatem specificationis habet voluntas ad amandum bonum secundum communem sententiam, non vero exercitij, quia ex suppositione quod velit elicere actum amoris, potest tamen nullum actum elicere. Necessitatem specificationis & exercitij habet ignis ad producendum calorem in homine approximato, quia non solū debet aliquid producere in tali homine, sed etiam debet producere calorem in ipso: his exemplis vtor in sententia communiore.

CONCLUSIO.

37. *Intellectus necessitatur ad assentiendum conclusioni, & necessitate specificationis, & necessitate exercitij, postea quod assensu præmissis, & quod indicaverit eas esse bene dispositas in modo, & figura.*

Intellectus
necessita-
tur ad as-
sensum cō-
clusionis
necessitate
specifica-
tionis & exer-
citij.

Prima pars, quæ est omnium, probatur. Intellectus est potentia naturalis determinata ex se ad cognoscendum obiectum, secundum quod proponitur ipsi: ergo si proponitur ipsi conclusio, ut vera, sufficienter, non potest indicare quod sit falsa, & consequenter si habeat aliquem actum, debet habere assensum, hoc est iudicium quod sit vera. Et certe si voluntas, quæ est potentia libera, non potest nolle bonū, sed si velit tendere vilo modo in illud, debet illud velle; multo magis dicendum est de intellectu quod non possit dissentire vero, sed si habeat aliquem actum circa illud, quod debeat esse assensus.

Confirmatur præterea, quia verum non est obiectum dissensus: ergo non potest intellectus dissentire vero, ut verum; quia conclusio in tali casu proponitur ipsi vera, ergo &c.

Secunda pars est Doctoris in 1. dist. 1. quæst. 4. §. ad argumentum. D. Thoma 1. p. quæst. 82. art. 2. & 1. 2. quæst. 17. art. 6. Durand. 2. dist. 25. quæst. 4. m. 7. quos sequuntur Fohsca 6. Met. c. 1. quæst. 4. sect. 4. Conimbric. 1. Post. quæst. 4. art. 4. Arriaga disp. 15. sect. 6. Complutenses disp. 17. quæst. 4. contra Ruummibid. quæst. 8. Aversam quæst. 25. Log. sect. 3. & alii.

Probant Complutenses, quia in eodem instanti, in quo est assensus minoris, est etiam assensus conclusionis: ergo voluntas imperans, aut permittens assensum minoris non potest impedire assensum conclusionis, & consequenter necessitatur intellectus necessitate exercitij ad assentiendum conclusioni, suppositis assensibus præmissarum. Probant consequentiam, quia voluntas imperans actionem alicuius potentie non potest impedire quicquid necessario sequitur in eodem instanti: sed assensus conclusionis sequitur necessariò in eodem instanti, in quo habetur assensus minoris: ergo.

Hac probatio dependet à veritate ultimæ minoris, quæ ad aduersariis negari deberet; & quāvis assensus conclusionis haberetur in eodem instanti, in quo haberetur assensus minoris voluntate volente, non tamē inde sequeretur quod haberetur in eodem instanti voluntate nolente; nec ipsi sufficienter probant, quod voluntate etiā volente haberetur ille assensus in eo instanti necessariò. Imo directe petunt principium in illa minori, quæritur, n. an necessario connectatur assensus cōclusionis cū minori.

38. *Probatur ergo aliter*, quia intellectus est potentia mere naturalis: ergo est ex se naturaliter determinatus ad habendum actum circa obiectum debite applicatum: ergo quoties debite applicatur ipsi conclusio sub ratione veri, debet habere aliquem actum circa ipsam; non alium autem quam assensum, ergo. Probatur prima consequentia, quia in hoc distinguitur potentia mere naturalis à libera, quod hæc non necessitatur necessitate exercitij applicato obiecto, illa vero sic.

Confirmatur primò, quia necessitatur necessitate exercitij ad assentiendum primis principiis debite applicatis: ergo & ad assentiendum conclusioni scientificæ debite applicatæ, à paritate rationis.

Confirmatur secundò, quia tam naturalis est potentia

intellectiva, quam visiva: ergo quemadmodū applicato obiecto potentie visivæ debet ipsum videre, ita applicato obiecto suo potentie intellectivæ sub ratione veri debet ipsi assentire.

39. *Dices* hoc esse verum quantum est ex se, sed tamen non inde sequi, quin possit impediri per voluntatem, quæ domina est aliarum potentiarum.

Contra: non potest voluntas impedire, quin oculus videat, quamdiu applicatur sufficienter obiectum; nec potest facere, quin applicato potentie obiecto vehementer delectabili appetitus sensitivus delectetur: ergo non potest etiam facere, quin quamdiu manet obiectum applicatum, intellectus assentiatur ipsi.

Dices intellectum magis esse intimum voluntati, quàm alias illas potentias, & propterea magis posse impedire ipsum, quàm alias potentias. *Contra*, quia quamvis sit magis intimus, non tollitur, quin habeat rationem potentie naturalis, & consequenter quin determinetur ad habendum actum circa suum obiectum sufficienter applicatum. *Deinde*, quamvis potentia sensitiva interior sit magis intimata voluntati, quàm exterior; non tamen sequitur, quod possit impedire, ne habeat actum circa obiectum suum sufficienter applicatum.

Denique gratis dicitur quod ex tali vicinitate posset directe impediri: sed summum quod inde concludi potest, est quod possit intellectum dimovere à consideratione illius obiecti, & sic indireccte impedire, ne ipsi assentiatur: quod nos concedimus.

40. *Dices ultimò*: posset habere rationem potentie naturalis in ordine ad assensum per hoc, quod determinaretur necessario ad agendum supposita volitione, quamvis non posset agere sine tali volitione, ut patet in potentia loco motiva, quæ est potentia naturalis, licet possit suspendi ab actu per voluntatem, quod etiam patet in ipso intellectu respectu actus fidei, naturaliter enim illum producit, licet possit ab ipso impediri per actum voluntatis: ergo ex eo, quod intellectus sit potentia naturalis, non sequitur quin possit per voluntatem suspendi actus eius circa conclusionem.

Respondeo id non sequi ex ratione potentie naturalis quomodocumque, sed ex ratione potentie naturalis nō subordinatæ quantum ad actum suum, ad voluntatem, qualem naturalitatem particularem colligimus tum ex prima confirmatione, tum ab experientia.

Obiicies primò: voluntas non necessitatur necessitate exercitij ad amandum bonum: ergo nec intellectus ad assentiendum vero. *Respondeo* negando consequentiam, quia illa est potentia libera, hæc naturalis.

Obiicies secundò: datur habitus ad facilitandum intellectum ad assensum conclusionis, sed hoc non esset verum, si omnino ita necessitaretur, non posset impediri ab assensu: ergo.

Respondeo negando minorem; ille enim habitus ponitur, vel ut intellectus faciliatur ad disponendas præmissas in ordine ad assentiendum tali conclusioni, vel ut determinetur ad assentiendum illi sine actuali dispositione præmissarum; vel certe, ut magis difficulter possit amoveri etiā indireccte, ne assentiatur tali conclusioni.

Obiicies terriò, quando intellectus iudicat has præmissas: *omnis homo est animal: omne risibile est homo*, non est determinatus ad inferendam hanc conclusionem: ergo *omne risibile est animal*; quæ est conclusio deducibilis ex ipsis in *Barbara*, quia posset inferre aliam conclusionem: ergo aliquid risibile est animal.

Respondeo, quidquid sit, utrum illæ duæ conclusiones debeant censeri diversæ sic, ut una possit haberi ex illis præmissis sine altera, distinguendo antecedens; si eam apprehendat; nego; si non, concedo. Itaque difficultas procedit ex suppositione apprehensionis cōclusionis, quæ suppositio tollitur in obiectione, & propterea nō est ad rē.

QUÆSTIO IV.

Utrum syllogismus ut sit genus Demonstrativus, Topici & Sophistici.

42. *SUPPONENDUM* est ex dictis, syllogismum, ut sic, nō esse aliud quā propositiones rite dispositas secundum

secundum modum & figuram, abstrahendo à natura talium propositionum, hoc est, an sint probabiles, an vero necessaria.

QVÆSTIO. V.

An detur quarta figura Galeni, & utrum dentur modi indirecte concludentes in secunda & tertia figura.

CONCLUSIO I.

Syllogismus ut sic est uniuocus respectu syllogismi demonstratiui & topici tam bene quam syllogismus demonstratiui ut sic est uniuocus respectu omnis demonstratiui, & genus ut sic respectu omnis generis. Hæc videtur in re esse communis, nec posse negari.

43. Syllogismus ut sic est uniuocus respectu syllogismi demonstratiui & Topici tam bene quam syllogismus demonstratiui ut sic est uniuocus respectu omnis demonstratiui, & genus ut sic respectu omnis generis. Hæc videtur in re esse communis, nec posse negari.

Probat, quia eodem modo prædicatur de ipsis secundum idem nomen ac eandem rationem, ergo eodem modo est uniuocus.

Non proposui autem hanc conclusionem absolute de syllogismo ut sic, sed cum restrictione illa, tam bene; quia sicut dantur plures naturæ genericæ distinctæ rationis; quæ non videntur conuenire uniuoce, ut natura coloris & animalis, ita etiam videntur dari syllogismi, qui non videntur conuenire uniuoce, ut syllogismus factus in materia reali, & factus in materia rationis, & in materia positiua ac negatiua.

CONCLUSIO. II.

Syllogismus ut sic formaliter loquendo non est genus respectu syllogismi Topici & Demonstratiui ut tales. Probat: dispositio syllogismi Topici, & dispositio syllogismi Demonstratiui non distinguuntur specie: ergo syllogismus ut sic, non est genus respectu eorum formaliter loquendo. Antecedens patet, quia in iisdem modis & figuris fiunt; diuersitas autem dispositionis provenit solum ex diuersitate modi & figuræ.

44. Syllogismus ut sic formaliter loquendo non est genus respectu syllogismi Topici & Demonstratiui ut tales. Probat: dispositio syllogismi Topici, & dispositio syllogismi Demonstratiui non distinguuntur specie: ergo syllogismus ut sic, non est genus respectu eorum formaliter loquendo. Antecedens patet, quia in iisdem modis & figuris fiunt; diuersitas autem dispositionis provenit solum ex diuersitate modi & figuræ.

Probat secundo: album ut sic non est genus respectu hominis albi & equi albi: ergo à pari syllogismus ut sic formaliter non est genus respectu syllogismi demonstratiui & topici.

Cõfirmatur: Duo Syllogismi topici facti in Barbara nõ distinguuntur specie in esse Syllogismi formaliter, quauis materia vnus sit distinctissima speciei à materia alterius: ergo syllogismus topicus & demonstratiuus facti in Barbara non distinguuntur specie in esse syllogismi, siue ut sic, siue talis formaliter, quantumvis materia, in quibus fiunt, sint distinctæ speciei.

Dixi autem in conclusione, ut tales, quia sine dubio syllogismus topicus factus in Barbara, & demonstratiuus factus in Cesare distinguuntur specie, habent enim diuersam dispositionem: sed hoc non contingit ex eo, quod vnus sit demonstratiuus, alter topicus, sed ex eo, quod vnus sit in Barbara, alter in Cesare.

45. Obiicies primo: syllogismi topicus & demonstratiuus sunt diuersæ speciei: ergo syllogismus, ut sic, quod prædicatur de ipsis in quid, est genus respectu ipsorum.

Respondeo distinguendo antecedens, materialiter concedo; formaliter nego antecedens, & consequentiam.

Obiicies secundo: Plus differunt syllogismi demonstratiuus & topicus, quam duo topici aut demonstratiui: ergo differunt specie.

Respondeo, quidquid sit de consequentia, distinguendo antecedens: materialiter concedo, formaliter nego.

CONCLUSIO III.

Syllogismus falsigraphus seu sophisticus, in quo esset defectus in modo & figura, ex eo scilicet, quod constaret quatuor termini, non est syllogismus verus, & consequenter non est species, aut indiuiduum syllogismi ut sic, definiti à Philosopho, secus autem esset de syllogismo falsigrapho, in quo non esset talis defectus. Hæc ex se patet, quia ad rationem essentialem syllogismi requiritur, & sufficit debita dispositio in modo & figura: ergo quod non habet illam non est species, nec indiuiduum eius, & quod habet, est aut species, aut indiuiduum.

46. Syllogismus falsigraphus seu sophisticus, in quo esset defectus in modo & figura, ex eo scilicet, quod constaret quatuor termini, non est syllogismus verus, & consequenter non est species, aut indiuiduum syllogismi ut sic, definiti à Philosopho, secus autem esset de syllogismo falsigrapho, in quo non esset talis defectus. Hæc ex se patet, quia ad rationem essentialem syllogismi requiritur, & sufficit debita dispositio in modo & figura: ergo quod non habet illam non est species, nec indiuiduum eius, & quod habet, est aut species, aut indiuiduum.

47. Suppono figuram esse rectā dispositionem medij termini cū extremitatibus in præmissis; medium verum verò terminum esse, qui ponitur in vtraque præmissarum, & non in conclusione; extremitates autem esse illos terminos, qui ponuntur in præmissis & etiam in conclusione. Cum ergo Aristoteles videret tribus tantum diuersis modis posse hanc dispositionem fieri, tres tantum assignauit figuras diuersas: quod autem tribus tantum diuersis modis possit illa dispositio fieri, probat, quia medius terminus non potest disponi cū extremitatibus, nisi vel ita, ut in vna præmissarum subiiciatur vni extremitati, & in altera de alia extremitate prædicetur, & sic habetur prima figura; vel ita, ut prædicetur in vtraque præmissarum de extremitatibus, & sic habetur secunda figura; vel ita, ut subiiciatur in vtraque præmissa extremitatibus, & sic habetur tertia. Sed quoniam duobus modis potest fieri, ut medius terminus subiiciatur in vna præmissarum, & in alia prædicetur, nimirum vel ita ut prædicetur in maiori & subiiciatur in minori, ut si dicatur: omne animal est viuens, omne viuens distinguitur à quocumque lapide: ergo omne animal distinguitur à quocumque lapide, vel ita ut subiiciatur in maiori, & prædicetur in minori, ut si dicam: omne viuens distinguitur à lapide, omne animal est viuens: ergo omne animal distinguitur à lapide. Hinc Galenus existimauit dari quartam figuram, in qua scilicet medius terminus prædicaretur in maiori, & subiiceretur in minori, nam prima est, in qua medius terminus subiicitur in maiori, & prædicatur in minori.

48. Pro resolutione notandum est, propositionem maiorem esse illam, in qua ponitur maior extremitas, minorem vero in qua minor extremitas ponitur. Maior autem extremitas in prima figura est quæ prædicatur de medio; unde propositio illa, in qua subiicitur mediū, est maior propositio, siue primo loco proferatur, siue non. Hoc colligitur ex Philosopho 1. Prior cap. 5. ubi ait: Dico autem maiorem extremitatem in qua medium est, (id est sub qua medium est tanquam subiectum) Minorem voco quæ est sub medio (id est de qua prædicatur medium.) Et hinc Auerroes in conficiendis syllogismis primæ figuræ ponit propositionem, in qua quæmedium prædicatur, in primo loco, & illam, in qua subiicitur, secundo loco; quod nequaquam faceret, si intelligeret maiorem propositionem esse illam, quæ ponitur primo loco, & non potius illam, in qua subiicitur medium.

49. In secunda verò, & tertia figura, non potest maior extremitas colligi hoc modo, quia vtraque vel subiicitur, vel prædicatur; unde aliqui cum Conimbricensibus dicunt maiorem extremitatem in illis esse illam, quæ prædicatur in conclusione, & consequenter maiorem propositionem esse illam præmissam, in qua ponitur illa extremitas. Alij verò dicunt maiorem extremitatē esse illam, quæ ponitur in propositione primo loco prolata, atque propterea illam propositionem esse maiorem. Itā Auerroes q. 5. sect. 8. Sed reuera prior dicendi modus mihi magis placet, primò, quia si sufficiat ut illa sit maior propositio, quod primo loco proferatur in secunda & tertia figura, quare non sufficeret in prima? Deinde & præcipue, quia ex maiori particulari nihil infertur bene in secunda figura secundum Philosophum; at hoc esset falsum, si maior propositio esset censenda, quæ primo loco proferatur, nā hic syllogismus optime cõcludit: aliquod animal est quadrupes: nullus homo est quadrupes: ergo aliquod animal non est homo. Et si dicatur, quod non concludat nisi indirecte, saltē sequitur, quod deberet in secunda figura assignari modus indirecte concludens, cuius maior esset particularis affirmatiua, & minor vniuersalis negatiua, & consequenter quod Philosophus non assignauit omnes modos secundæ figuræ, quod sine magna ratione non est dicendum.

50. Obiicies

50. *Obiicit* contra hoc primò: Illa extremitas est censenda maior, quæ obtinet digniorem locum in præmissis; non potest autem intelligi dignior locus, quando extremitas utraque subiicitur aut prædicatur, nisi per hoc quod ponatur in primo loco.

Respondeo negando minorem, nam ille est dignior locus in secunda figura & tertia, ratione cuius fit ut in conclusione debeat prædicari.

Obiicit secundo: si non posset intelligi maius extremum, nisi per hoc quod esset illud, quod prædicari deberet in conclusione, & non illud, quod poneretur in primo loco, non daretur sufficiens regula ad concludendum in *Ferio*, quia posset quis dubitare quam extremitatem prædicaret de alia in conclusione.

Respondeo negando sequelam, quia sufficit quod cognoscat illam extremitatem debere prædicari, quæ ponitur in prima propositione, quando propositiones proferuntur eo ordine, quo collocantur litteræ istius modi; quod si alio modo proferuntur, ut verbi gratia, si prius proferretur, particularis affirmativa, semper tamen debet prædicari illa extremitas, quæ poneretur in prima propositione, si proferretur iuxta illas litteras.

CONCLUSIO I

51. *Non datur quarta figura distincta à prima.* Hæc est communis contra *Medicos*, quos sequitur *Camerarius* quæst. 13.

Probat autem, non propterea quod dentur in ea modi inutiliter concludentes, ut volunt aliqui, quia in prima etiam figura datur tales modi, ut patet, & quia sufficit ad figuram bonam, quod habeat aliquos modos utiliter concludentes: Nec propterea quod iuxta eam sequatur prædicatio alicuius de seipso, ut vult *Auerroes*, quia non magis hoc fit in quarta figura, quam in modis indirectis primæ figuræ; & si fieret etiam, non esset ad rem, quia ad figuram sufficit quod bene & necessario concludat vi formæ, quæcumque demum sit natura propositionum. Nec propterea quod innaturaliter concludat, ut idem etiam dicit *Auerroes*, quia si intelligatur per innaturaliter concludere, quod in conclusione eius prædicetur quod minus aptum est prædicari, seu quod intellectus potius inclinaretur ad subiiciendum, quam ad prædicandum, idem omnino fit in modis indirectis primæ figuræ, qui tamen propterea non reiciuntur. Si autem intelligatur per innaturaliter concludere, quod non concludatur ita euidenter in ea, ut intellectus subito percipere possit bonam esse illationem, hoc non refert, quia idem fit in secunda & tertia figura.

Confirmatur, quia ideo secunda & tertia figura cognoscuntur esse bonæ, quod possint reduci ad modos primæ figuræ: sed etiam quarta figura, si esset distincta à prima posset reduci ad illos modos.

Confirmatur secundo, quia ad bonam figuram nihil aliud requiritur, quam quod infallibiliter, & necessario concludat vi formæ: sed ita fit in modis quartæ figuræ, siue innaturaliter concludat, siue non.

Probat ergo aliter ex dictis: illa figura non est distincta à prima, in qua maior extremitas prædicatur in maiori, & minor subiicitur in minori in præmissis, ut fatentur aduersarii: sed ex dictis constat maiorem extremitatem in illa figura esse illam, quæ prædicatur, minorem vero extremitatem esse illam, quæ subiicitur; & illam esse maiorem propositionem, in qua ponitur illa extremitas, quæ prædicatur: ergo figura quarta non distinguitur à prima. Probat sequentia, quia in figura quarta necessario maior extremitas prædicatur in maiori, & minor extremitas subiicitur in minori. Hæc probatio continet nostram conclusionem, & propterea sufficeret, nisi quod habeat aliquid de nomine, quatenus dependet ab eo, quod intelligitur per maiorem propositionem.

52. *Probat* ergo secundo: Transpositio præmissarum non sufficit ad variandam figuram: sed illa quæ dicitur quarta, non differt à prima, nisi per transpositionem præmissarum, quatenus scilicet propositio, quæ primò proferretur in prima figura, deberet secundo loco proferri

in quarta, ergo. Probat maior primò, quia figura nihil aliud est, quam apta collocatio extremorum cum medio termino secundum prædicationem & subiunctionem: sed eadem est dispositio extremorum cum medio termino, siue præmissæ transponantur, siue non, quia idem prædicatur de medio, & idem subiicitur ipsi, ut patet. Probat secundo eadem maior, quia licet quando proferuntur vocaliter syllogismi, una propositio præcedat alteram, tamen in intellectu debent esse simul, & impertinens est quod, una ex præmissis alteram præcedat: ergo ex illa præcessionem nihil habetur ad propositum. Et per hoc patet falsum esse, quod dicit *Camerarius*, multum facere transpositionem propositionum ad distinctionem syllogismorum.

Confirmatur, quia in duobus modis secundæ figuræ *Cesare*, & *Camestres* præmissæ transponuntur, & tamen sunt eiusdem figuræ: ergo transpositio præmissarum non arguit diuersitatem figuræ.

Dices non propterea solù quartam distingui à prima, quod præmissæ transponantur, sed per hoc quod in conclusione subiicitur extremitas prædicata in præmissis.

Contra, quia in modis indirectis primæ figuræ idem fit: ergo hoc non sufficit ad variandas figuras. Itaque si in conclusione syllogismi quartæ figuræ prædicetur extremitas prædicata in præmissis, directe concludet, & necessario erit in aliquo ex quatuor primis modis primæ figuræ: si autem subiicitur, indirecte concludet, & erit in aliquo ex modis indirectis primæ figuræ.

53. *Obiicit* primò: sufficit ad diuersitatem figurarum diuersitas combinationis medij cum extremitatibus conclusionis: sed diuersa est combinatio huiusmodi in prima & quarta figura, quia in prima medium subiicitur prædicato conclusionis, in quarta vero prædicatur de prædicato conclusionis.

Respondeo negando minorem, (quidquid sit de maiori) cum sua probatione, quia etiam in modis indirectis primæ figuræ medium prædicatur de prædicato conclusionis, ut patet.

Respondeo secundo distinguendo maiorem ex diuersitate combinationis cum illis, ex quo fieret, ut prædicaretur de prædicato conclusionis, & non subiiceretur ipsi, nego, quia sic non in eadem figura esset *Barbara* & *Baralipon*; ex diuersitate combinationis ex qua fieret ut subiiceretur vni extremitati conclusionis, & prædicaretur alteri indeterminate, aut ut de utraque prædicaretur, vel utrique subiiceretur, concedo maiorem, & nego minorem cum consequentia suæ probationis.

54. *Obiicit* secundo: *Cesare* & *Camestres*, distinguuntur solum ob transpositionem præmissarum: ergo transpositio præmissarum sufficit ad distinguendum quartam figuram à prima.

Respondeo primò negando consequentiam: quia quod sufficit ad variandos modos non sufficit ad variandas figuras, ut patet.

Respondeo secundo negando antecedens, sed potius ex variatione conclusionis, quia quod est prædicatum in vna conclusione, est subiectum in altera: quod autem hoc sufficiat solum, quamuis non transponeretur præmissæ, patet ex *Darii* & *Dabitis*, quæ ob aliam rationem non variantur.

CONCLUSIO II.

55. *Non potest indirecte concludi in secunda figura aut tertia.* Hæc est contra communiolem sententiam, quam citat & sequitur *Auersa* quæst. 25, sect. 8.

Probat, quia tunc indirecte concluditur, quando maior extremitas subiicitur in conclusione: sed in secunda & tertia figura hoc non potest fieri, quia ut patet ex dictis, in his figuris istud est maior extremitas quod prædicatur in conclusione: ergo maior extremitas in iis non potest subiici.

Probat secundo, quia si in aliquo modo ex his posset indirecte concludi, maxime in *Cesare*: sed in hoc non: ergo. Probat minor: quia syllogismus in *Cesare*, in quo indirecte concluderetur, non differret à syllogismo facto

Nō potest
indirecte
concludi
in secunda
aut tertia
figura.

in *Camestres*, nisi per transpositionem præmissarum: ergo non esset in *Cesare*, sed in *Camestres*. Probatur consequentia: per solam transpositionem præmissarum, quando conclusio est eadem, non variatur modus: ergo quandoquidem iste syllogismus non differret à syllogismo facto in *Camestres* circa eandem materiam, nisi per transpositionem præmissarum debet censerī factus in *Camestres* & non in alio modo distincto.

Confirmatur hoc: hi duo syllogismi sunt in *Barbara*: omnis homo est risibilis, omne risibile est animal, ergo omnis homo est animal. Omne risibile est animal: omnis homo est risibilis: ergo omnis homo est animal; & tamen transponuntur præmissæ: ergo sola transpositio præmissarum non variat modum, & consequenter, quandoquidem syllogismus, in quo concluderetur indirecte in *Cesare*, non differret à syllogismo facto in *Camestres*, nisi per transpositionem præmissarum, debet censerī factus in *Camestres*.

Obiicies: in *Darapti* potest duplex conclusio ex iisdem præmissis inferri ita, ut in vna prædicetur quod subiicitur in altera, & è contra; nec etiam syllogismus ille potest pertinere ad vllum alium modum: ergo aliqua ex conclusionibus erit indirecta.

Respondeo negando consequentiam, quia vtraque est directa, quandoquidem illa, quæ diceretur indirecte sequi, sequeretur directissime si transponerentur præmissæ in eodem modo.

Obiicies secundo Scotum, qui 1. Prior. quæst. 16. & 17. ait dari modos indirecte cōcludentes in tribus figuris.

Respondeo id ipsū dixisse ex suppositione, quod maior propositio esset, quæ primo loco proferretur, & quod ad variationē modorū sufficeret transpositio propositionū. Et quidem ex illa hypothesi id esset verissimum.

QVÆSTIO V.

De principijs, quibus ars syllogistica innititur.

Quid
dictū de
omni

57. **P**hilosophus assignauit duo principia, quibus ars syllogistica innititur, scilicet *Dictum de omni*, cui innituntur syllogismi affirmatiui, & *Dictum de nullo*, cui innituntur syllogismi negatiui. *Dictum de omni* significat quod quidquid vniuersaliter prædicatur de aliquo, prædicatur etiam de quocumque contento sub ipso, quod lumine naturali est euident, vnde apparet veritas illationis huius syllogismi facti in prima figura: *Omne vitium est detestandum: intemperantia est vitium: ergo est detestandum*: nam detestatio, quæ prædicatur in maiori de vitio in vniuersali, prædicatur in conclusione de *Intemperantia*, & in minori ostenditur, quod *Intemperantia* continetur sub vitio. *Dictum de Nullo* significat, quod quidquid vniuersaliter negatur de aliquo, negari etiā debeat de quocumque contento sub ipso. Quod etiā lumine naturali notum est, & hinc apparet veritas illationis huius syllogismi facti in *Celarè*: *Nullū animal est lapis: omnis homo est animal: ergo nullus homo est lapis*: nam lapis, qui negatur vniuersaliter in maiori de animalibus, negatur etiam in conclusione de homine, & in minori ostenditur quod homo continetur sub animali.

Quid
dictum
de nullo.

Nullus autem syllogismus valet, qui non potest regulari per hæc principia: & quamvis syllogismi secundæ, & tertiæ figuræ, non apparent prima facie per ipsa regulari, reuera tamen regulantur, ut patet ex eo quod possint reduci ad syllogismos directos primæ figuræ.

Solet etiam assignari aliud principium, cui innituntur syllogismi, tertiæ præsertim figuræ, nimirū *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*: nam quandoquidem duæ extremitates dicuntur de medio termino, in maiori vna, & in minori altera, & consequenter sunt eadē ipsi; hinc necessarium esse videtur quod sint eadē inter se, & consequenter quod vnum ex ipsis possit dici de altero.

Sed contra hoc principium opponi potest maxima difficultas ex materia de Trinitate, nepe quod si illud principium esset verū, sequeretur quod Pater & Filius essent eadē inter se, & posset dici de Patre quod sit Filius, & è cōtra; quandoquidē sunt eadē vni tertio, nepe essentia di-

uinæ, cui realiter identificantur. Vnde cum hoc sit falsū, nam Pater & filius sunt duo supposita realiter distincta, sequitur quod illud principium non sit verum.

Propter hanc difficultatem multi putant illud principium non esse vniuersaliter verum, nec valere in diuinis, licet in creatis sit vniuersaliter verum. At sane valet etiam in diuinis quoad aliqua, nam optime sequitur, ex eo quod identificentur misericordia diuina & iustitia diuina essentia diuinæ, quod etiam identificentur inter se, si sequitur in creatis ex eo, quod intellectus & voluntas identificentur animæ realiter, quod identificentur etiam inter se. Alij dicunt principium currere quidem vniuersaliter in omni materia tam diuinā: quā creatā, si tamen intelligatur bene, prout intelligi debet; quomodo autem intelligi debet, non adeo facile explicari potest, & variis modis ipsum explicandi vtuntur auctores, quos iam non placet examinare: sed tota difficultas referenda videbatur ad Tractatum de Trinitate, ubi Doctores communius eam tractare solent.

QVÆSTIO VLTIMA.

Vtrum syllogismus expositorius concludat vi forma, an vi materia.

58. **S**yllogismus expositorius secundum Doctorem 1. Posterior. q. 11. est cuius medius terminus est singularis seu discretus. Terminus autem singularis est triplex: vnus qui ita significat vnā rem singularem determinatam, ut non significet saltem vniuoce res diuersas, talis est *Petrus, hic homo, filius Regis* ex suppositione quod non habeat nisi vnicū. Alius est terminus singularis, qui significat vnā rem singularem, potest tamen dici de pluribus, quibus illa res singularis est eadem; talis est *Deus, & essentia diuina*, nam Deus & essentia diuina licet significant Deitatem, quæ vna numero est, possunt tamen prædicari de Patre, Filio, & Spiritu sancto, qui distinguuntur realiter. Denique alius est terminus singularis discretus, qui significat successiue res diuersas singulares, ut *Tyber* significat aquam, quæ modo fluit hic Romæ, & aquam etiam quæ fluxit ante centum annos. Itaque ille syllogismus, cuius medius terminus est singularis, est *syllogismus expositorius*, ut *Petrus currit, Petrus loquitur*: ergo loquens currit: Deus est bonus, Pater æternus est Deus, ergo Pater æternus est bonus.

CONCLUSIO.

59. *Omnis syllogismus expositorius, regulatus per Dici de omni, aut Dici de nullo, est bonus & concludit vi forma.* Est Doctoris supra.

Probatur, quia per syllogismum expositorium ostenditur, quod syllogismi tertiæ figuræ bene concludant: ergo ipsemet bene concludit.

Deinde omnis ille syllogismus est bonus, & tenet vi formæ, quando seruata tali dispositione in quacunque materia bene concluditur: sed ita est de dispositione syllogismi expositorii: ergo. Minor patet inductione, & quia non potest ostendi, in qua materia non concluderetur. Vt autem sciatur vtrum regulatur per illa principia: si syllogismus sit affirmatiuus, maior debet fieri vniuersalis affirmatiua; si vero syllogismus sit negatiuus, maior debet fieri vniuersalis negatiua: & hinc si maior sit vera, & minor similiter, impossibile est quin conclusio sit vera, propter *Dici de omni* & *Dici de nullo*, & consequenter syllogismus regulabitur per *Dici de omni*, aut *Dici de nullo*: verbi gratia, si velimus cognoscere vtrum per *Dici de omni* regulatur hic syllogismus affirmatiuus: *Petrus currit, Petrus loquitur*, ergo loquens currit; debemus resoluerē maiorem in affirmatiuam vniuersalem hoc modo: *Omne quod est Petrus currit*, & alias propositiones addere: & quia hoc factū, si maior & minor concedantur, necesse est vt concedatur consequentia, syllogismus regulatur per *Dici de omni*. Similiter si velimus scire, vtrum syllogismus negatiuus regulatur per *Dici de nullo*, vt: hic Petrus non loquitur, hic Petrus sedet, ergo hoc sedens non loquitur; debemus resoluerē maiorem in vniuersalē negatiuā sic: *Omne quod est hic Petrus, nō loquitur*; & quia si præmissæ

Omnis syllogismus expositorius regulatus per Dici de omni, & nullo concludit vi formæ.

præmissæ sint veræ, impossibile est quin sit vera conclusio, propterea syllogismus est regulatus per Dici de nullo: si autem facta tali resolutione, maior nō sit vera, iudicandū est syllogismos non regulari per illa principia, & cōsequenter illationē non valere, saltē vi formæ.

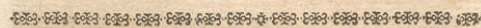
Ex quibus patet, quod hic syllogismus expository non inferat conclusionem formaliter: *Deus est Pater, Deus est Filius, ergo Filius est Pater*, quia non regulatur per *Dici de omni*, non enim est verum quod omne, quod est Deus, sit Pater. Et idem patet de hoc etiam syllogismo expository: Tyber fuit Romæ à centū annis, hæc aqua, quæ modo Romæ currit, est Tyber; ergo fuit Romæ à centum annis, quia si resoluatur maior in affirmatiuam vniuersalem, non erit vera, falsum enim est quod omne quod est Tyber fuit Romæ à centum annis.

DISPUTATIONES IN DVOS LIBROS.

DE POSTERIORI RESOLUTIONE.

IN his libris agit Philosophus de *Demonstratione*, quæ est perfectissimum quid ex omnibus, quæ per se in tota Logica tractantur; & quia ad nihil aliud deferuit Demonstratio, quam acquirendam scientiam, propterea communiter solet hic etiam agi de scientia tam actuali quam habituali.

DISPUTATIO XXI. DE DEMONSTRATIONE.

RIVS tractabimus de *Demonstratione*, quàm de scientia actuali, aut habitibus, quia id magis ad Logicam spectat.

QVÆSTIO I.

De Præcognitionibus & Præcognitis.

Omnis cognitio intellectiva sit ex præexistenti cognitione.

SUPpono omnem cognitionem intellectuam, siue sit doctrina, hoc est, notitia propria industria & labore inuēta; siue sit disciplina, hoc est notitia operis Magistri & præceptoris acquisita, ex præexistenti fieri cognitione: nam omnis notitia intellectiva aut est discursiva, & sic fit ex cognitione istarū præmissarum, ex quibus deducitur; aut est iudicativa sine discursu, & sic præsupponit apprehensionem extremorum, quæ iudicantur esse vel non esse connexa; aut denique est simplex apprehensio, & sic præsupponit aliquam cognitionem alicuius sensus externi, quia iuxta vulgatum axioma: *Nihil est in intellectu, quod non fuit in sensu*. Quia ergo per demonstrationem habetur notitia intellectiva, & quidem discursiva, quæ propterea debet præsupponere alias cognitiones, ex quibus fit; queritur quanam potissimum debeant præcognosci ante demonstrationem, & quales cognitiones debent haberi de illis, quæ præcognoscenda sunt. Quæ sane res magis intricata est, quam vilis, & propterea ab ea nos breuiter expediemus.

Non queritur autem de omnibus omnino rebus, quæ præcognosci debent; sed de iis, quarum cognitio per se necessaria est, & sufficeret, modo haberetur absque aliarum rerum cognitione: vnde patet hic non agi de præcognitione sensitiua siue sensus externi, siue interni; quia quamvis necessaria sit pro hoc statu, tamen non est sic necessaria, quin si haberentur aliæ cognitiones intellectuales sine ipsa, illæ solæ sufficerent.

CONCLUSIO

2. Duæ sunt præcognitiones necessario præhabende antequam quis possit demonstrare probare conclusionem aliquam. Hæc est communis, & probatur, quia debet præcognoscere, quid sit subiectum, & quid prædicatum conclusionis; & vterius debet præcognoscere, an præmissæ sint veræ: ergo debet habere duas præcognitiones. Consequentia patet, quia cognitio, quæ cognoscit præmissas esse veras, est distincta à cognitione, quæ cognoscit quid sit subiectum, & quid prædicatum conclusionis. Probatur antecedens, quia si non intelligit quid sit subiectum, & quid prædicatum conclusionis, nunquam potest intelligere præmissas esse veras, & consequenter non potest assentiri illis, nam in vna ex præmissis poni debet prædicatum conclusionis, & in altera subiectum. *Sed in hoc non est difficultas*, sed vtrum debeant dari plures præcognitiones quam duæ: & ratio dubitandi est, quod etiam medius terminus debeat præcognosci; & vterius de ipso subiecto & prædicato conclusionis debeant haberi duæ præcognitiones: vnde, quandoquidem vterius debeant præmissæ cognosci, videntur requiri tres aut quatuor cognitiones.

Duæ præcognitiones præhabende ad demonstrationem.

Possit ad hoc responderi, in conclusione asseri duas, non vero negari plures, quæ vtrum dentur vel non dentur, parui est emolumenti cognoscere.

Possit etiam responderi, licet plures habendæ sint præcognitiones quam duæ, eas tamen reduci ad duas vniuersales, scilicet præcognitionem *an sit*, & ad præcognitionem *quid sit*: nulla enim videtur cognitio prærequisita proxime ad demonstrationem, quæ non sit cognitio *an sit* vel *quid sit* siue dentur plures cognitiones quam duæ, siue non dentur.

CONCLUSIO II.

3. Tria sunt præcognita, scilicet subiectum, ac prædicatum conclusionis, ac præmissa. Hæc etiam est communis, & præcognita patet ex dictis, quia illud, de quo debet haberi præcognitio, est præcognitum.

Dices: etiam medium debet præcognosci. *Respondeo primo* hoc non esse contra conclusionem. *Respondeo secundo*, medium cognosci illa cognitione, qua cognoscitur quid sit subiectum, aut quid sit prædicatum conclusionis; vnde non est præcognitum distinctum à subiecto aut prædicato.

Dices: Duæ sunt præcognitiones, ergo duo tantum erunt præcognita. *Respondeo* negando consequentiam, quia possunt plura cognosci per cognitiones eiusdem rationis, vt etiam in proposito sit, nam cognitio, quæ haberi debet de subiecto conclusionis, est cognitio quid est, & talis etiam est cognitio, quæ habetur de prædicato conclusionis.

Quæres quid intelligitur per præcognitiones *an sit*, & *quid sit*?

Respondeo per *an sit* intelligi illam cognitionem, qua intelligit quis præmissas esse veras, vel qua intelligit aliquid existere vel posse existere; per *quid sit* vero intelligitur illa cognitio, qua cognoscitur de re quid sit, siue distincte, vt importatur per definitionem, siue confuse, vt importatur per nomen.

Quid præcognitio an sit. Quid sit.

QVÆSTIO II.

Quid sit Demonstratio.

4. Vobus modis definiuit Philosophus *Demonstrationem*, primo sic: *Demonstratio est syllogismus faciens scire*, quæ descriptio est desumpta ex fine demonstrationis, qui est generare scientiam; secundo sic: *Demonstratio est syllogismus constans præmissis veris primis, immediatis, prioribus, notioribus, & causis conclusionis*: quæ descriptio est materialis, ostendens qualis debet esse materia, ex qua confici debet demonstratio. Vtrique autem harum demonstrationis descriptionum est bona, quia omni, & soli conuenit; sed posterior magis deferuit ad cognoscendum, quomodo debeat confici; & propterea latius explicari solet.